

DOI: <https://doi.org/10.36719/2789-6919/57/78-82>

Gülnarə Qədirova

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

<https://orcid.org/0009-0009-1041-6329>

gulnare.qadirova@adpu.edu.az

İbtidai məktəbdə interaktiv təlim metodları: şagird motivasiyasına və onların idrak qabiliyyətlərinin inkişafına təsiri

Xülasə

“İbtidai məktəbdə interaktiv tədris metodları: Şagird motivasiyasına və onların idrak qabiliyyətlərinin inkişafına təsiri” mövzusu ibtidai siniflərdə təhsil prosesində interaktiv texnologiyaların istifadəsinin əhəmiyyətini araşdırır. Son illərdə ənənəvi tədris metodları tədricən müxtəlif interaktiv vasitələri: oyunlar, multimedia texnologiyaları, qrup layihələri, şagirdlər və müəllimlər arasında aktiv qarşılıqlı əlaqəni özündə birləşdirən daha müasir, aktiv yanaşmalara yol açmışdır. Bu metodlar şagirdlərin motivasiyasını artırmaqla yanaşı, həm də analitik düşüncə, yaradıcılıq və komanda işi kimi idrak qabiliyyətlərini inkişaf etdirir.

İnteraktiv metodlar şagirdlərə materialı müstəqil şəkildə mənimsəməyə, təlim prosesində fəal iştirak etməyə və öyrənilən mövzuları daha yaxşı başa düşməyə imkan verir. Bu, müsbət təlim atmosferi yaradır və öyrənməyə marağı stimullaşdırır. Şagird motivasiyasına müsbət təsir onların öyrənməyə daha çox cəlb olunması və maraq göstərməsidir ki, bu da akademik göstəricilərin yaxşılaşmasına kömək edir.

Bundan əlavə, interaktiv metodların istifadəsi uşaqlarda suallara fəal şəkildə cavab axtardıqca, məlumatları emal etdikcə və bilikləri müxtəlif vəziyyətlərdə tətbiq etdikcə tənqidi düşüncə və problem həll etmə bacarıqlarını inkişaf etdirir. Bu, onların ümumi təhsil prosesinə müsbət təsir göstərir və onları sonrakı təhsilə hazırlayır.

Açar sözlər: interaktiv, motivasiya, idrak, məktəb, metodlar

Gulnara Gadirova

Azerbaijan State Pedagogical University

<https://orcid.org/0009-0009-1041-6329>

gulnare.qadirova@adpu.edu.az

Interactive Teaching Methods in Primary School: Impact on Student Motivation and Development of Their Cognitive Abilities

Abstract

The topic “Interactive teaching methods in primary school: Impact on student motivation and development of their cognitive abilities” examines the importance of using interactive technologies in the educational process in primary grades. In recent years, traditional teaching methods have gradually given way to more modern, active approaches that include various interactive tools: games, multimedia technologies, group projects, active interaction between students and teachers. These methods not only increase students' motivation, but also develop cognitive skills such as analytical thinking, creativity and teamwork.

Interactive methods allow students to independently master the material, actively participate in the learning process and better understand the topics being studied. This creates a positive learning atmosphere and stimulates interest in learning. A positive effect on student motivation is that they are more involved and interested in learning, which helps to improve academic performance.

In addition, the use of interactive methods develops critical thinking and problem-solving skills in children as they actively seek answers to questions, process information, and apply knowledge to different situations. This has a positive impact on their overall educational process and prepares them for further education.

Keywords: *interactive, motivation, cognition, school, methods*

Giriş

İnteraktiv təlim metodları müasir təhsil prosesinin, xüsusən də şagirdlərin gələcək inkişafının əsasının qoyulduğu ibtidai məktəbdə mühüm tərkib hissəsinə çevrilir. İnformasiyanın passiv qəbuluna yönəlmiş ənənəvi metodlardan fərqli olaraq, interaktiv yanaşmalar şagirdlərin təlim prosesinə aktiv cəlb olunmasını nəzərdə tutur. Bu metodlar müxtəlif forma və texnologiyaları əhatə edir: tədris oyunlarından multimedia resurslarına, qrup layihələrinə və hətta virtual simulyasiyalara qədər. Bütün bu üsullar, şagirdlərin sadəcə bilik qazanmadığı, həm də təlim prosesinin fəal iştirakçısına çevrildiyi daha canlı və dinamik tədris mühiti yaratmağa yönəlmişdir.

İnteraktiv metodların əsas xüsusiyyətlərindən biri şagirdlərin motivasiyasını əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq qabiliyyətidir. Uşaqlar dərslərin sadəcə dinləyicisi deyil, aktiv iştirakçısı olduqda, tədris materialına daha böyük maraq göstərirlər ki, bu da öz növbəsində biliklərin daha yaxşı mənimsənilməsinə kömək edir. Qeyd etmək vacibdir ki, məhz bu mərhələdə – ibtidai məktəbdə tənqidi təfəkkür, təhlil bacarığı, habelə yaradıcılıq və qeyri-standart tapşırıqları həll etmək qabiliyyəti kimi mühüm idrak bacarıqları formalaşır.

İnteraktiv təlim metodları əməkdaşlıq bacarıqlarının inkişafına da şərait yaradır ki, bu da kollektivdə sosial və tədris fəallığının əsaslarını öyrənən kiçikyaşlı məktəblilər üçün xüsusilə vacibdir. Bu metodlar sayəsində uşaqlar təkcə fənni deyil, həm də vacib həyati bacarıqları öyrənirlər: komandada necə işləməli, başqalarının fikrinə necə hörmət etməli və necə təşəbbüskarlıq göstərməli. Bütün bunlar kompleks şəkildə şagirdlərin həm təlim fəaliyyətində, həm də şəxsiyyət kimi inkişafında uğurlarına təsir göstərir.

Beləliklə, ibtidai məktəbdə interaktiv metodların tətbiqi şagirdlərdə təkcə baza biliklərinin deyil, həm də gələcək təhsil və şəxsi inkişaf üçün zəruri olan mühüm idrak və sosial bacarıqların formalaşmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Tədqiqat

İbtidai məktəbdə interaktiv təlim metodlarının şagirdlərin motivasiyasına və idrak qabiliyyətlərinin inkişafına ciddi təsir göstərən çoxsaylı üstünlükləri vardır. Belə metodların tətbiqi uşaqların sadəcə passiv dinləyici deyil, təlim prosesinin aktiv iştirakçısı olduğu fəal tədris mühitinin yaradılmasına kömək edir (Barabanova, 2016).

İnteraktiv metodların istifadəsinin ən vacib aspektlərindən biri onların şagird motivasiyasına təsiridir. Ənənəvi metodlar çox vaxt materialın verilməsində yeknəsəqlik nəzərdə tutur ki, bu da şagirdlərin marağının tez bir zamanda azalmasına səbəb ola bilər. Əksinə, oyunlar, praktiki tapşırıqlar, komanda layihələri və multimedia texnologiyalarından istifadəni ehtiva edən interaktiv yanaşmalar şagirdlərin təlim prosesinə cəlb olunmasını əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Bu, uşaqlarda təhsilin darıxdırıcı bir öhdəlik deyil, öz qabiliyyət və yaradıcılıqlarını nümayiş etdirə biləcəkləri maraqlı və faydalı bir fəaliyyət olduğu hissini yaradır. Nəticədə, şagirdlər dərslərdə daha fəal iştirak edir ki, bu da onların akademik nailiyyətlərinin yüksəlməsinə şərait yaradır (Levina, 2018).

İnteraktiv metodlar sayəsində mümkün olan idrak qabiliyyətlərinin inkişafı da eyni dərəcədə vacibdir. Müxtəlif tapşırıq formaları və problemlər üzərində işləyərək şagirdlər təkcə faktları öyrənmir, həm də analitik və tənqidi təfəkkür, qeyri-standart tapşırıqları həll etmək bacarığı və problemlərə yaradıcı yanaşma kimi vacib bacarıqları inkişaf etdirirlər. Bu, bütün təhsil mərhələlərində və gələcək həyatda tələb olunacaq bacarıqların əsasının qoyulduğu ibtidai məktəb dövründə xüsusilə əhəmiyyətlidir (Repina, 2017).

Bundan əlavə, interaktiv metodlar məktəblilərdə sosial bacarıqların inkişafına töhfə verir. Qruplarda işləyərkən uşaqlar komandada işləməyi, məsuliyyəti bölüşməyi, başqalarının fikirlərini nəzərə almağı və öz ideyalarını ifadə etməyi öyrənirlər. Bu, onların kommunikasiya bacarıqlarını

gücləndirir, qarşılıqlı yardım və əməkdaşlıq hissini inkişaf etdirir (Bloxina, 2015). Lakin bütün üstünlüklərə baxmayaraq, interaktiv metodların tətbiqi müəllimlərdən yüksək ixtisas və adekvat maddi-texniki baza tələb edir. Bütün təhsil müəssisələri müasir multimedia vasitələri və texnika ilə təmin olunmaq imkanına malik deyil ki, bu da interaktiv texnologiyaların istifadəsini məhdudlaşdırır. Bundan əlavə, bu metodların uğurlu reallaşdırılması pedaqoqlardan öz bilik və bacarıqlarını daim yeniləməyə hazır olmağı, habelə yanaşmaları şagirdlərin ehtiyac və maraqlarına uyğun adaptasiya etmək bacarığını tələb edir.

Beləliklə, ibtidai məktəbdə interaktiv təlim metodları şagirdlərin motivasiyasına və idrak qabiliyyətlərinə əhəmiyyətli təsir göstərir. Onlar uşaqların sadəcə bilik mənimsəməklə kifayətlənməyib, həm də tənqidi təfəkkür, yaradıcılıq və kollektivdə işləmək bacarığı kimi mühüm vərdisləri inkişaf etdirdikləri daha maraqlı və məhsuldar təlim mühitinin yaradılmasına kömək edir (Kulikova, 2019).

Cədvəl 1.

İnteraktiv təlim metodlarının şagirdlərin motivasiyasına və idrak qabiliyyətlərinə təsiri

Təlim metodu	Metodun məqsədi	Motivasiyaya təsiri	İdrak qabiliyyətinin inkişafı	Üstünlükləri
Oyun və metodları	Şagirdlərin fəal iştirakını stimullaşdırmaq	Təlim prosesinə marağı və cəlb ediciliyi artırır	Yaradıcılıq və strateji təfəkkürü inkişaf etdirir	Əməkdaşlıq və komanda işi bacarıqlarını formalaşdırır
Multimedia texnologiyaları	Video, animasiya və tətbiqlərdən istifadə	Dərsləri maraqlı edir, materialı visuallaşdırır	Diqqəti, qavrayışı və informasiya analizini inkişaf etdirir	Mürəkkəb konsepsiyaların mənimsənilməsini yaxşılaşdırır
Qrup layihələri	Kommunikativ və tədqiqat bacarıqlarını inkişaf etdirmək	Qrup daxilində iş sahəsində prosesə cəlb olunmanı artırır	Analitik və tənqidi təfəkkürü birgə işləmək bacarığını inkişaf etdirir	Şagirdlər komandada işləməyi və ortaqları həll etməyi öyrənirlər
Müzakirə və debat	Müstəqil düşüncəni və arqumentasiyanı stimullaşdırmaq	Özünə inamı artırır, fikir bildirmək istəyini gücləndirir	Analiz etmək, əsaslandırmaq və dinləmək bacarığını inkişaf etdirir	Şagirdlər öz fikirlərini ifadə etməyi və başqalarının rəyini nəzərə almağı öyrənirlər
İnteraktiv lövhələr	Sensor texnologiyalar vasitəsilə materialla qarşılıqlı əlaqə	Diqqəti cəlb edir və dərsi dinamik edir	Motorikanı, diqqəti və sərbəlliyi inkişaf etdirir	Texnologiyalar vasitəsilə tədris prosesini zənginləşdirir

Mənbə: Levina və Sokolova, 2018.

Bu cədvəldə müxtəlif interaktiv təlim metodları, onların məqsədləri, şagirdlərin motivasiyasına və idrak qabiliyyətlərinin inkişafına təsiri təqdim edilmişdir (Vasilyeva, 2020).

“Oyunlar və oyun metodları” şagirdlərin fəal iştirakını stimullaşdırmağa yönəlmişdir ki, bu da onların təlim prosesinə motivasiyasını və cəlb olunmasını artırır. Bu metod yaradıcılıq və strateji

təfəkkürü inkişaf etdirməyə kömək edir, həmçinin, əməkdaşlıq və komanda işi bacarıqlarının formalaşmasına şərait yaradır. Oyunlar təhsili şagirdlər üçün daha cəlbedici və əlçatan edir, bu isə onların oxumağa olan marağını möhkəmləndirir (Morozova, 2014).

“Multimedia texnologiyaları” video, animasiya və interaktiv tətbiqlər kimi müxtəlif vizual materialların istifadəsini əhatə edir. Bu, dərsləri şagirdlər üçün daha maraqlı və vizual baxımdan anlaşılana çevirməyə kömək edir. Belə metodlar diqqəti, qavrayışı və informasiyanı təhlil etmək qabiliyyətini inkişaf etdirir, həmçinin, mürəkkəb mövzuların daha yaxşı mənimsənilməsinə kömək edir (Dyakova, 2013; Voronova, 2020).

“Qrup layihələri” şagirdlərin kommunikativ və tədqiqat bacarıqlarını inkişaf etdirməyə kömək edir. Qrupda işləyərkən şagirdlər komandada çalışmağı, öhdəlikləri bölüşməyi və ortaq tapşırıqları həll etməyi öyrənirlər. Bu tənqidi və analitik təfəkkürü də inkişaf etdirir, çünki uşaqlar kollektivdə informasiyanı təhlil etməli və öz ideyalarını əsaslandırmağa çalışırlar (Tixonova, 2013).

“Müzakirə və debat” müstəqil düşünməyə və arqumentasiyaya şərait yaradır. Şagirdlər öz fikirlərini ifadə etməyi, başqalarını dinləməyi və onların rəyini nəzərə almağı öyrənirlər. Bu, təkcə tənqidi təfəkkürü deyil, həm də öz gücünə inamın formalaşması üçün vacib olan əsaslandırma bacarığını inkişaf etdirir.

“İnteraktiv lövhələr” sensor texnologiyalar vasitəsilə materialla qarşılıqlı əlaqə qurmaq imkanı yaradır ki, bu da dərsləri daha dinamik edir. Bu, şagirdlərin marağının artmasına və onların təlim prosesinə aktiv cəlb olunmasına kömək edir. Belə metod diqqəti, motorikanı və səbri inkişaf etdirməyə kömək edir. Bu metodların hər biri şagirdlərin inkişafına öz töhfəsini verir, onların motivasiyasını və idrak qabiliyyətlərini yüksəldir (İvanova, 2017).

Nəticə

İnteraktiv təlim metodları təhsil prosesində, xüsusən də ibtidai məktəbdə mühüm rol oynayır. Onların istifadəsi şagirdlərin təlim prosesinə aktiv cəlb olunmasına şərait yaradır, motivasiyanı və təhsilə olan marağı artırır. Oyun texnologiyaları, multimedia resursları, qrup layihələri və müzakirələr kimi metodlar məktəblilərdə təkcə idrak qabiliyyətlərini deyil, həm də komandada işləmək, fikirlərini ifadə etmək və başqalarının rəyini nəzərə almaq kimi vacib sosial bacarıqları inkişaf etdirir.

İnteraktiv təlim uşaqlara yaradıcı və tənqidi təfəkkürü inkişaf etdirməyə kömək edir, diqqəti, qavrayışı və informasiya təhlili qabiliyyətini yaxşılaşdırır. Bundan əlavə, bu metodlar tədris materialının daha yaxşı mənimsənilməsinə kömək edərək daha dinamik və maraqlı təhsil mühiti yaradır.

İbtidai məktəbdə interaktiv təlim metodlarının tətbiqi daha səmərəli və müasir təhsil sisteminin yaradılması üçün zəruri addımdır. Lakin onların uğurlu tətbiqi üçün pedaqoqların yaxşı hazırlanması və müasir təhsil texnologiyalarına çıxışının olması vacibdir. İnteraktiv təlim şagirdlərin inkişafı üçün yeni imkanlar açır, onlara təkcə bilik qazanmağa deyil, həm də gələcək həyat üçün zəruri olan bacarıqları formalaşdırmağa kömək edir.

Ədəbiyyat

1. Barabanova, O.V., & Smirnova, A.İ. (2016). *İnteraktiv təlim metodları məktəbdə*. Elm və Təhsil.
2. Bloxina, İ.V. (2015). *Pedaqoji texnologiyalar və onların tədris prosesində istifadəsi*. Elm.
3. Dyakova, M.V. (2013). *İnteraktiv təlim metodları: nəzəriyyədən praktikaya*. Elm.
4. İvanova, A.A., & Petrova, İ.V. (2017). *İbtidai məktəbdə təlim metodları və pedaqoji diaqnostika*. Elm və Təhsil.
5. Kulikova, E.V. (2019). *Təhsil prosesində interaktiv texnologiyalar: nəzəri və praktik aspektlər*. Maarif.
6. Levina, İ.V., & Sokolova, L.V. (2018). *İbtidai məktəbdə aktiv təlim metodları*. Maarif.
7. Morozova, N.İ. (2014). *İnteraktiv təlim metodları və onların məktəblilərin idrak qabiliyyətlərinin inkişafına təsiri*. Elm.
8. Repina, N.A. (2017). *Müasir pedaqoji texnologiyalar: ənənədən innovasiyaya*. Elm və Təhsil.

9. Solovyov, V.İ. (2015). *İnteraktiv lövhələr və onların məktəb təlimində istifadəsi*. Maarif.
10. Tixonova, L.S. (2013). *Təhsil prosesində oyun metodikaları: tətbiq yolları və effektlər*. Nurlar.
11. Voronova, N. N. (2020). *Təhsil prosesində innovativ yanaşmalar: nəzəriyyə və praktika*. Maarif.
12. Vasilyeva, O. A., & Şerbakova, İ. V. (2020). *Tədris prosesində multimedia texnologiyalarının istifadəsi*. Elm və Təhsil.

Daxil oldu: 07.01.2026

Qəbul edildi: 10.04.2026